

olim in Ecclesia Latina adhibitos, ex pervetustis Ritualibus constat collectis a Menardo, in Notis ad Sacramentarium S. Gregorii Papae, et a Martene, Lib. I. *De antiquis Ecclesiae Ritibus.* Lib. I. art. III. Neque vero ad inungendum solum, verum etiam ad alios peragendos ritus Sacerdotes ipsi adhibebantur: praestabant enim eidem morienti infirmo varia alia pietatis opera, quae longum esset hic recensere. Esse praeterea antiquum ritum, ut aqua benedicta ad ipsum aegrotum aspergendum portaretur, docet nos Pontificale Anglicanum Monasterii Gemmeticensis, aliisque permulti antiqui Codices Rituales. Consuevit olim praemitti Extremae Unctioni infirmorum varias preces, orationesque constat ex multis antiquis Sacramentorum Libris, quos recenset Martene Lib. I. cap. III. art. IV, per totum. Psalmi poenitentiales ita dicti, quod ad poenitentiam pertinent, antiquissimi sunt in Ecclesia, atque in variis functionibus usitati. Recitari ipsis iam olim consuevit, dum infirmi sacro oleo inungerentur, ex variis antiquis Ritualibus a Martene productis liquido constat; ex hisque doceatur, praemitti illos ut plurimum consuevit sacrae unctioni.

CAPUT XI.

De Personis ad sacros ordines promovendis, de aetate Ordinandorum, de interstitiis inter ordines servandis, et de tempore et loco sacrae ordinationis.

I. Non immerito sane Paulus Apostolus Timotheum discipulum et cum eo universos Episcopos admonuit, ne cuiquam manus festinas imponeret. Tanta quippe est Sacerdotii novae Legis dignitas, tanta victimae quae offeratur excellentia, ut ministros summis virtutibus conspicuos, ac praecipuis tum corporis tum animi dotibus ornatos requirat. Hinc summa illa atque ab Apostolis tradita Ecclesiae diligentia in investigandis Ordinandorum moribus, ne quos forte indignos admitteret, quae ipsos

eliam infideles in admirationem raperet. Et primo quidem ab ecclesiasticis gradibus arcendos esse gravi aliquo facinore infectos, primus monuit Apostolus, scribens Timotheo, Episcopum oportere *irreprehensibilem*; et Tito *sine crimine esse*, Diaconos similiter *nullum crimen habere* debere. Cuius sententiam confirmavere, qui sub nomine Apostolorum circumferuntur, canones antiqui. Eamdem regulam sequendam passim proponit S. Gregorius Magnus, ut videre est in Libro quinto Epistolarum. Secundo Gelasius et Gregorius ac cum eis Concilium Toletanum IV. atque Egbertus declarant, eos qui publicam egerunt poenitentiam, ad ecclesiasticos gradus aspirare non posse. Hanc ab ecclesiastica traditione regulam haud dubium acceperant. Secundo si graviorum criminum rei et poenitentes ab Ordinibus sacris removebantur, multo magis haeretici aut schismatici, cum vix illum sit haeresi et schismate maius aliquod peccatum. Tertio haereticis adiungendi sunt Neophyti, hoc est recens baptizati, maxime adulti, quorum adhuc infirmior fides antiquis visa est. Hinc Concilium Laodicenum canone tertio declarat: *Non oportere eos qui recens sunt illuminati baptizate, in ordinem sacerdotalem promoveri.* Quarto eadem lex constringebat clinicos, qui nimirum infirmitate corrupti, de vita periclitantes, in lecto sacris fuerant undis intincti. Et sane id velat in primis Concilium Neocassariense canone duodecimo: *Si quis in aegritudine fuerit baptizatus, ad honorem presbyteri non potest promoveri.* Istud decretum saeculo IX. renovavit Concilium Parisiense VI. anno 829. celebratum canone octavo. Quinto *Cum ignorantia sit mater cunctorum errorum, maxime in Sacerdotibus vitanda est, qui docendi officium in populis suscepunt, ut ait Concilium Toletanum IV. canone decimoquinto.* Unde merito Hilarus Papa *Epistola secunda* prohibet, *ne litterarum ignarus ad sacros promoteatur ordines.* Sexto non illiteratos modo, sed aliqua sui corporis parte truncatos, ordinibus sacris admoveri improbat Gelasius Papa *Epistola nona.* Sed de his consule Canoniastas.

II. Non una quidem fuit de aetate Ordinandorum veteris Ecclesiae disciplina, nam canones antiqui etsi non multum ab invicem discrepent, tamen non omnes omnino consentiunt: In hoc autem convenient, ut minores Ordines a teneris recipi permittant, maiores vero nunquam ante annum aetatis vigesimum quintum. Olim quidem Minores Ordines infantibus ipsis conferri potuisse, testes sunt duo Pontifices Maximi, Siricius et Zosimus. Sed obtinuisse eum morem, ut ab infantia a parentibus filii offerrentur Ecclesiae in partem Cleri assumendi, primis non solum Ecclesiae saeculis, sed et subsequentibus Historiae nos docent. Constat insuper viguisse per plura saecula (ut fusori calamo probat Cl. Blanchinius in Notis ad Anastasium Bibliothecarium tom. IV. sect. CXXXIV.) in Ecclesia ritum, oblatis a parentibus infantes in Clerum accipiendi, et ad Tonsuram, et Lectoratum admittendi: eaque de causa, ut inquit Cardinalis Bona Lib. I. *Rerum Liturgicarum* cap. XXV. num. XVIII. oriebatur ut rerum Ecclesiasticarum peritissimi essent, in quibus fuerant ab ipsa infantia enutriti. An vero semel Ecclesiae ab infantia oblati possent ad laicalem vitam redire, vel in Clericali statu permanere cogerentur, super hoc, praxis Ecclesiae pro diversis temporibus diversa fuit, uti animadvertisit laudatus Blanchinius Anastasii Bibliothecarii illustrator. Fuse ac erudit ostendit Thomassinus Parte prima *Disciplina Ecclesiasticae* Lib. II. cap. LXVII. et seqq. varium fuisse usum circa aetatem singulis Ordinibus quos sacros vocant suscipiendis iam olim praescriptam. Concilium Toletanum II. anni DXXXI Canone primo vigesimum annum Ordinandis Subdiaconis assignat. Idipsum statuit Concilium Trullanum can. XV. Synodus Melphensis sub Urbano II. Pontifice Maximo Canone quarto conferri permittit Subdiaconatum anno decimoquarto vel decimoquinto. Testatur sua adhuc aetate Hugo Victorinus Lib. II. *de Sacramentis*, Parte III cap. XXI. non consuevisse dari Subdiaconatum ante aetatis decimumquartum. Concilium Ravennatense III. sub Clemente V. Capite duodecimo annos sexdecim requisivit.

Sacrosancta Tridentina Synodus, Sessione XXIII. *De Reformatione*, Subdiaconis defixit annum vigesimumprimum completum. De aetate ad Diaconatum, Presbyteratumque suscipiendum requisita, recte ait Edmundus Martenius *de antiquis Ecclesiae Ritibus* Lib. I. cap. VIII. art. III. num. IV. non fuisse apud veteres tantam diversitatem; nam omnes pene antiqui Canones annos vigintiquinque in Diacono, et triginta in Presbitero requirunt. Ita Concilium Neocaesariense Canone XI. *Presbyter* inquit, *ante trigesimum aetatis suae annum nullatenus ordinetur*, licet valde sit dignus, sed hoc tempus observet. De Diaconorum aetate ita inquit Concilium Carthaginense III. Canone quarto: *Item placuit, ut ante vigintiquinque annos aetatis nec Diaconi ordinentur*, Canoni huic Carthaginensi quam maxime adslipulatur Concilium Toletanum IV. III. Venio ad Interstitia, quae inter Ordines servari decernunt antiqui. Ea distincte enunciant Siricius et Zosimus Summi Pontifices. Primus *Epistola prima ad Himerium Tarraconensem*, Zosimus vero *Epistola ad Hesychium Salonitanum* *Episcopum* capite tertio. Praeterea cum singulorum Ordinum variae diversaeque sint functiones, recte caverunt Patres, ne uno eodemque tempore plures Ordines traderentur, sed prout his, illisve magis convenire iudicabant, eos providissime conferebant. Vide Morinum *de Sacris Ordinationibus* Parte III. Exercitatione XI. cap. II. et seqq. ubi diserte ostendit, neminem olim Ordine aliquo minore insignitum, ad ulteriore etiam minorem Ordinem ascendisse, nisi interstitiis servatis, in illius Ordinis exercitio laudabiliter versatus esset, et quoddam quasi tyrocinium percurrisset, quo se ad maiores functiones obeundas idoneum probasset. Circa tempus varia fuit Ecclesiarum disciplina. Hodie etiam Ecclesiae mentem esse, ut Ordines Minores per intervalla temporum conferantur, utque in illorum exercitiis Clerici probentur, priusquam ad ulteriores provehantur Ordines, diserte docet Concilium Tridentinum. IV. Prioribus tribus saeculis Episcopi, Presbyteri, Diaconi, aliisque Clerici, quovis mense, die, atque hora or-

dinabantur, ut Ecclesiartum necessitas postulabat, et opportunitas patiebatur: quod pluribus adstruit Antonius Pagius *Critica ad Baronium ad annum 67. n. 18.* Gelasium omnium primum Sacris Ordinibus conferendis praestituisse solemnium quatuor jejuniorum tempora opinantur Sandinus in vitis Pontificum Romanorum et alii non pauci. Quinque igitur tempora Ordinibus conferendis adsignata, nempe jejuniū mensis quarti, hoc est Junii, septimi, hoc Septembris, decimi, idest Decembris, initium Quadragesimae, idest hebdomadae Quadragesimae, et diem medianae Quadragesimae, idest, Sabbatum *Sipientes*. Primus omnium, quod sciām, Gelasius memorat hebdomadā medianam Quadragesimae. Eiusdem deinde meminerunt alii. Pelagius I. *Epistola ad Laurentium Centumcellensem*, apud Holstenium in *Collec. Roman.* pag. 241. *Eundem hortatur, ut veniente mediana septimana Paschae ordines celebret.* Ordinationum Sabbato hebdomadae medianae habitarum meminere Urbanus II., in Concilio Claramontano Can. 24.; Ivo Carnotensis, *Epistola 63.*; *Auctor gestorum Innocentii III.* pag. 102. aliisque. Quamvis autem Gelasii placitum solos Presbyteros, Diaconosque respiciat, successu tamen temporis etiam Subdiacconi non potuerunt extra assignata Sabbathā ordinari, uti constat ex antiquis Sacramentorum Libris; Conciliorum Canonibus, ac Pontificum Maximorum Rescriptis. Sacras autem Ordinationes praecedere jejuniū debet ex consuetudine, quae ex Apostolica doctrina venit, inquit Sanctus Leo *Epistola ad Dioscorum*. Apostoli enim Paulo et Barnabae *jejunantes et orantes manus imposuerunt*. Tandem Saeculo XII. Sabbatum Sanctum recensitis quinque Ordinationum temporibus accessit. Etenim Summi Pontifices Gelasius, Gregorius II., Zacharias, Urbanus II., itemque Ivo Carnotensis, aliique stata Ordinationum tempora recensentes, de Ordinationibus sabbato Paschae celebrantis silent. Nec olim Sabbatho Sancto celebrari Ordinationes poterant, propter solemnitatem Baptismi, cui conferendo hoc tempus consecratum erat. Patet insuper, non solum Sabbatho Sancto Paschae, verum quolibet Sab-

bato, Ordinationibus celebrandis consecrato, moris fuisse, ut ipsae ad vesperam inchoarentur, et ad initium usque Dominicæ protraherentur. Unde nocturnas praesertim horas in Ordinationis celebrationē impensas fuisse, evidenter infertur. Inde sensim ventum est, ut Sabbatho summo mane Ordinationes celebrarentur, ne jejunii continuatio Ordinantes et Ordinatos defatigaret. Nec sine mysterio nocturnae horae celebrandis Ordinationibus olim erant praestitutae; ut meminerint se lucernas esse, et nocte super candelabrum Ecclesiae collocari. Moneo heic, dicta hactenus de Ordinationum temporibus intelligenda esse de Latina Ecclesia. Etenim Graeci ex veteri consuetudine quovis anni mense, ac hebdomadis die etiam maiores Clericos ordinant, cuius moris praeter Glossam in Capite *Cum secundum*, testes sunt Hostiensis et alii passim. Variae autem a variis rationes assignantur, cur quatuor jejuniorum Temporibus Ordinationum solemnis celebratio addicta sit. Nonnullas eius rei mysticas rationes more suo concinnavit Amalarius Fortunatus Lib. II. *De Ecclesiasticis Officiis, Capite primo*, et Guilelmus Durandus in *Rationali Divinorum Officiorum*, Lib. II. cap. I.

V. Locus Ordinationum tribus persecutionum saeculis non solum Ecclesia, sed et quamvis privata domus fuit, teste Cypriano *Epistola 45.* Parta Religioni pace, Sacri Ordines tantum in Ecclesia conferri coeperunt. Id quod etiam a compluribus Synodis, et Sanctis Patribus inculcatur. Nonnunquam solitarios in privatis cellulis ordinatos, tradit Theodoreto in *Philotheo capite tertio*. Nec solum in Ecclesia, sed publice et inter Missarum solemnia, adeoque ad Altare, sacrae Ordinationes celebratae sunt: quem morem in utraque Ecclesia vetustissimum esse, liquet ex Cypriano *Epistola 252. ad Antonianum*; et ex aliis Patribus. Nec desunt rationes, quibus consentaneum id esse persuadeamus. Primo enim in antiqua Lege, non nisi cum Sacrificiis Levitae aut Sacerdotes creabantur: decet ergo maxime, ut Evangelicae Legis Sacerdotum ac Ministrorum Ordinario Sacrificii solemnitati intersera-

tur, quo celebrior evadat, et fructuosior. Insuper omnes Ordines ad Sacrificium Missae tanquam ad finem suum et scopum referuntur, quod omnium consummatio ac perfectio est.

CAPUT XII.

De ritibus in collatione sacrorum Ordinum observatis.

I. Inter sacros ritus in susceptione Ordinum ab Ecclesia praescriptos, et usitatos, pervetustus ille censeri debet, quo ii qui mox essent ordinandi, coram Episcopo genuflecterent, ab eoque sanctissimis precationibus sacerarentur. Ita vero necessariam Ordinandis duxerunt genuflexionem antiqui Patres, ut etiam Dominicis diebus, ac toto Paschali tempore, quo in genua procumbe-re nefas erat, prohibitumque ex canone XX. Nicaeno, suscepturos Ordines voluerint nonnisi genuflexione initiari. Est certe insuper et priscus ritus, ut nonnisi orationibus, multisque ad Deum fusis precibus Ordinatio celebretur, exemplo Apostolorum, qui passim *Orantes* memorantur, tum in Ordinatione Mathiae, tum septem Diaconorum, tum denique Pauli, et Barnabae, uti in Actibus Apostolicis videre est, cap. I. VI. et XIII. Oratio pro collatione Tonsurae quae incipit: *Oramus, fratres carissimi, Dominum nostrum Jesum Christum pro his famulis suis etc.* exceptis primis versiculis, extat tum in antiquo Romano Ordine apud Hittorpium, Titulo qui inscribitur: *Oratio ad capillaturam incidentam*, ubi fusior legitur conferendae Tonsurae ritus; tum etiam in perve-tusto S. Gregorii Sacramentario, ubi agit de Orationibus ad Clericum faciendum. Quantum vero ad ritum attinet detensionis capillorum quae Clericatum suscepturis rite ab Episcopo fieri solet, mos est haud dubie pervetustus Ecclesiae Romanae, ut Clericalis dignitas per comae Ton-suram tribuatur. Tonsuram autem ab omni minori Or-dine omnino distingui, aperte docet Ordo antiquus Ro-manus, atque antiquissima sexcenta Latinarum Ecclesia-

rum Pontificalia. Cur Clericorum, dum ordinantur, ca-pilli tondeantur docet Isidorus Hispalensis Lib. 2. *De Divinis Officiis* capite quarto. Est autem Clericis Tonsurae signum, quod in corpore figuratur, sed in animo agitur, scilicet ut hoc signo in Religione vita resecentur, et criminibus carnis nostrae, quasi crinibus exuamur, atque inde innovatis sensibus, expoliantes nos iuxta Apostolum veterem hominem cum actibus suis induentes novum, qui renovatur in agnitione Dei: quam renovationem in mente oportet fieri, sed in capite demonstrari, ubi ipsa mens noscitur habitare. Sed egregie auctor Libri de Contemptu mundi num. 8. apud Augustinum, causam istam explicat: *In ea parte pilos capitum incidimus, in quo novam sapientiam, idest, Christum, inesse cognoscimus; per hoc signantes, malam terrenarum rerum sollicitudinem nostrae mentis oculos ad Deum contemplandum impedire.* Huc etiam spectat antiquorum mos in adoptionibus, per capillorum tonsionem perfici solitis: id enim effectum Tonsurae Clericalis egregie re-praesentat, ut per eam in familiam Dei transferamur, ad eius haereditatem vocemur, et lanquam speciales filii adoptemur.

II. Dum Clericus attundetur, haec verba pronunciat: *Dominus pars haereditatis meae et Calicis mei, tu es qui restitus haereditatem meam mihi.* Docet eruditissimus Estius in Libri quarti Distinctionem XXIV. §. VI. omnibus quidem Christianis commune esse oportere, Dominum partem habere, sed excellentiori modo debere id iis competere, qui sacris Officiis, et ministeriis consecrati sunt, non quo facultates suas relinquere cogantur, sed quemadmodum ex Divinis Litteris, sacris Canonibus constitutum est, ut penitus se abstineant a negotiis sae-cularibus, et moderatis opibus contenti, nihil amplius requirant iuxta illud Apostoli in Epistola II. ad Timo-theum capite secundo: *Nemo militans Deo, implicat se negotiis saeclaribus.* Genuinus insuper in Tonsurae suscep-tione ejus formulae sensus est, ut Clericus his verbis Deum unicum suorum votorum scopum proponat, omnesque suas cogitationes, caeteris postpositis, in tui-